

Anka Jurčević Lozančić
Socijalne kompetencije u
ranome djetinjstvu

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., 194 str.

Knjiga koju ovdje nastojimo prikazati zasigurno je vrijedna pažnje iz nekoliko razloga. Prvo, riječ je o djelu jedne od najznačajnijih autorica u području istraživanja i proučavanja fenomena predškolskog odgoja, čiji je rad satkan od ne samo izvornih znanstvenih uvida nego i od konkretnih praktičnih aktivnosti u okrilju same prakse predškolskog odgoja. Drugo, ova se knjiga može čitati kao znanstveno djelo, jer u njoj susrećemo najnovije znanstvene spoznaje i činjenice, vrsno prikazane i kvalitetno elaborirane, i to na temelju recentne znanstvene literature. Istovremeno, ovo je djelo i udžbeničkog karaktera, jer uistinu može poslužiti ne samo studentima/icama odgojiteljskih studija nego i osobama koje se konkretno bave odgojem u praksi kao vodič za djelovanje i putokaz u promišljanju vlastite odgojiteljske djelatnosti. Treće, knjiga uistinu postavlja standard djelovanja u okviru odgojiteljske profesije, kako u idejnom tako i djelatnom pogledu. Ovaj posljednji razlog čini nam se od najveće važnosti, no prije njegove daljnje elaboracije potrebno je pogledati sam sadržaj ove dragocjene knjige.

Osim predgovora, popisa literature, sažetaka na hrvatskom i engleskom jeziku, kazala imena i pojmova

te izvadaka iz recenzija publikacije i životopisa autorice, sadržaj ove knjige pregledno je razdijeljen u deset poglavlja, i to: 1. »Teorijska razmatranja i aktualne relevantne spoznaje o socijalnim kompetencijama«, 2. »Prosocijalno ponašanje, altruizam i empatija – temeljne odrednice socijalne kompetencije«, 3. »Agresivno ponašanje i djetetove socijalne kompetencije«, 4. »Razvojno-ekološki model u funkciji razumijevanja značenja obitelji i ranog djetinjstva«, 5. »Dijete i djetinjstvo u suvremenoj teoriji i praksi«, 6. »Uloga obitelji u razvoju socijalne kompetencije«, 7. »Pedagogijski aspekti kvalitetne ustanove ranoga odgoja«, 8. »Socijalne i komunikacijske dimenzije učenja djece kao pretpostavke razvoja socijalnih kompetencija«, 9. »Nove paradigme u obrazovanju odgojitelja« i 10. »Suradnja i partnerstvo obitelji i odgojno-obrazovne ustanove«.

Već i opći pogled na sadržaj knjige, posebno na formulacije i izvedbe svih poglavlja, daju nam do znanja da je riječ o osmišljenom djelu usmjerenom poboljšanju modela prakse odgoja u predškolskoj dobi, ne zanemarujući pritom teorijske osnove, posebno suvremene znanstvene uvide. Na tragu rečenog, za potrebu ovog prikaza a u svrhu boljeg razumijevanja sadržaja ove knjige, podijelit ćemo poglavlja u sljedeće cjeline. U prva četiri poglavlja razvijaju se teorijske osnove za raspravu o socijalnim kompetencijama i razabiranje uloge tog koncepta u suvremenom odgoju. U ovim poglavljima autorica prikazuje temeljne probleme, pojmo-

ve i idejne strukture čije razumijevanje je potrebno za ozbiljno promišljanje temeljnog koncepta ovoga djela, konkretno, socijalnih kompetencija. U tom pogledu recimo: u ovim poglavljima susrećemo razjašnjenje problema poput socijalne interakcije, emocionalne regulacije, prosocijalnog ponašanja, altruizma, empatije, agresivnosti i razvoja djeteta. Razumijevanje dobro uglazbljenog sklopa ovih problema daje nam solidne osnove za praćenje daljnjih uvida iznesenih tokom ove knjige. Druga cjelina, kako je mi vidimo, zaokružena je poglavljima od broja pet do broja osam. U njima autorica, uz oslonac na suvremene pedagoške teorije, problematizira konkretne aktivnosti odgoja u predškolskoj dobi. U tom pogledu u ovim poglavljima susrećemo vrsne prikaze problema vezanih uz povijest obitelji protivno suvremenom shvaćanju odgoja, nadalje susrećemo kvalitetan prikaz suvremenog shvaćanja fenomena djetinjstva, suvremenog roditeljstva, problema autoriteta, problema institucionalnog odgoja i komunikacijskih dimenzija odgoja u događanjima poput igre. U ovom sklopu poglavlja susrećemo brojne dragocjene uvide o funkcioniranju odgojiteljske prakse na razmeđu obiteljskog i institucionalnog odgoja, te uviđamo brojne probleme koji proizlaze iz nesklapnosti tih susreta. Posebno važan naglasak u ovim poglavljima autorica daje na transformaciju karaktera komunikacije, kako između roditelja i djece, tako i između roditelja i odgajatelja/ica, pa i odgojitelja/ica i djece. U posljednjoj cjelini, ono

koju po našem sudu čine posljednja dva poglavlja, autorica otvara put novim raspravama i mogućnostima odgojnoga djelovanja. U tom pogledu, kroz razabiranje nove paradigme odgojiteljstva, posebice kroz optiku obrazovanja, kao i rasprava o partnerstvu obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, čini se opravdanim zaključiti da smo dospjeli pred prag uistinu suvremenog razumijevanja odgoja.

U daljnjem tijeku ovoga prikaza htjeli bismo se osvrnuti na ključne pozicije svake od spomenutih cjelina. Za naše nastojanje riječi autorice mogu nam biti dobar putokaz. Autorica, citirajući C. Rinaldi, kazuje da je potrebno »uroniti u djetetov svijet, vratiti sve one vrijednosti i osobine koje smo svi kao djeca imali, ali smo ih odrastanjem postepeno izgubili« (str. 94). Upravo je o tome u ovoj knjizi riječ, o razumijevanju djetetovog unutrašnjeg svijeta i mogućnosti da taj svijet učinimo bogatijim, upravo kroz odgoj.

Temeljno pitanje koje dolazi pred nas je sljedeće: što su socijalne kompetencije i zašto uopće raspravljamo o njima, posebno kada je riječ o predškolskom odgoju? Prikazujući brojne definicije socijalne kompetencije autorica ukazuje na središnje elemente ovog fenomena, konkretno, međuovisnost pojedinca i okoline te efikasnost u socijalnim interakcijama (str. 16). Iako je socijalna kompetencija mehanizam koji čovjek izgrađuje tijekom cijelog života, posebno važni njeni dijelovi, a možda i odlučujući, izgrađuju se u ranoj i predškolskoj

dobi. U tom pogledu autorica zaključuje da je

»... socijalno kompetentno ono dijete koje je društveno osjetljivo jer ima razvijena socijalno poželjna ponašanja i socijalno kognitivne sposobnosti koje omogućuju da ta ponašanja primjenjuje usklađeno s potrebama drugih.« (str. 21)

Iz ove pozicije autorica razlaže daljnje uvide vezano uz razvoj socijalnih kompetencija u djeteta i ulogu odgojitelja/ica u tom poslu, posebno naglašavajući oblikovanje pozitivnog konteksta socijalne interakcije kao puta u ostvarenje socijalne kompetencije. Drugi važan aspekt značaja rada odgojitelja/ica koji autorica naglašava je aspekt razvijanja emocionalne regulacije kod djece, s obzirom da o toj sposobnosti ovise mnoge druge socijalne aktivnosti djeteta. U daljnjem tijeku izlaganja autorica posebnu pažnju posvećuje problematici altruizma i empatije, koje naziva temeljnim odrednicama socijalne kompetencije. Važno je ovdje istaknuti da je altruizam djelatni oblik komunikacije djeteta s drugim osobama, posebno u aspektu pomoći. Ovo je iznimno važna karakteristika socijalnog ponašanja koja možda čini okosnicu odgojiteljskoga rada. U sljedećem poglavlju autorica razlaže problem agresivnosti i pojave agresivnosti u ponašanju predškolske djece. Čini se vrijednim zapaziti da upravo u slučaju agresivnosti djece dolazi do značajnih problema u odgojiteljskom radu.

U drugoj cjelini ove knjige autorica daje temeljite preglede problematike fenomena djetinjstva počevši od razumijevanja povijesnih aspekata

tog problema, upozoravajući na iznimnu kompleksnost fenomena djetinjstva pa, sukladno tome, i potrebu za interdisciplinarnim pristupom koji dominira današnjim nastojanjima oko razumijevanja nove paradigme razvoja djeteta, a time i učenja i odgoja. U ovom sklopu problema autorica važnu pažnju posvećuje proučavanju uloge obitelji i razvoju socijalne kompetencije, posebno uzimajući u obzir promijenjene okolnosti života suvremene obitelji, kao i zahtjeve koje donosi suvremeno roditeljstvo. U tom pogledu autorica zagovara koncept otvorenosti. U ovom konceptu važnu ulogu ima iznova oblikovani roditeljski autoritet koji, osim na ljubavi, počiva i na partnerskim, a ne supremacijskim modelima komunikacije. Upravo u ovoj točki partnerstva autorica otvara novi horizont rasprave o socijalnim kompetencijama, sasvim konkretno, u raspravi o karakteru suvremene ustanove ranog odgoja, napominjući da postoje brojni aspekti suvremene predškolske ustanove (od prostornih dimenzija do imaginativnog uređenja) koji mogu pomoći u davanju kvalitetnog odgovora na središnji zahtjev koji je stavljen pred predškolsku ustanovu, a to je kvalitetno učenje kao preduvjet razvoja djeteta. O tome je riječ u posljednjem poglavlju ove cjeline u kojemu autorica, suprotno tradicionalnim razumijevanjima učenja kao mehanizma prenošenja znanja, zagovara model učenja kroz igru i istraživanje. Prvi preduvjet mogućnosti uspjeha ovih modela je poticajno stvaralačko okruženje.

Ovime smo došli do trećeg dije-
la publikacije kako smo je mi ranije
podijelili. Riječ je izgradnji nove pa-
radigme obrazovanja odgojitelja/ica
koja se, kako kazuje autorica,

»... ne prepoznaje u tradicionalnom di-
daktičko-metodičkom osposobljavanju,
već u osnaživanju kreativnih potencijala
odgojitelja, poticanju refleksivnog mi-
šljenja, njegovom osposobljavanju za
timski rad i procjenu odgojno-obrazov-
nog procesa.« (str. 159)

Posebno važan dio svih ovih na-
stojanja je izgradnja partnerskog
odnosa između svih aktera odgojnog
procesu, posebno obitelji i odgojne
ustanove. Srž tog odnosa je pozitivni
karakter komunikacije utemeljene na
poštivanju i uvažavanju različitosti.
Kada je u pitanju razabiranje karak-
tera partnerskog odnosa uistinu su
nam dragocjene riječi autorice koja
kazuje da je skladan partnerski od-
nos, odnos

»... onih koji imaju zajednički zadatak,
a to je odgoj djece, istodobno to je proces
u kojemu svi sudionici imaju jednake
mogućnosti učiti i razvijati svoje stručne
i osobne kompetencije. Potrebno je dakle,
zajedničko razumijevanje i međusobna
podrška koja otvara put prema građenju
kvalitetnoga partnerstva u kojem roditelji
postaju zadovoljniji i sigurniji u svoje
roditeljsko djelovanje, a odgojitelji otvo-
reniji za nove odnose i spoznaje o potre-
bama i djetetovim interesima. Upravo
načini na koje odrasli razumijevaju dijete
i djetinjstvo, odražavaju se na djetetov
cjelokupni odgoj i obrazovanje te posta-
ju odlučujući čimbenici u određivanju
njegova društvenog i etičkog identiteta.«
(str. 167)

Dobro je ovdje zastati. Vrijedi po-
novno napomenuti, osobito imajući

pred očima značaj i važnost odgojne
djelatnosti za budućnost svakog dru-
štva, da smo u ovoj publikaciji dobili
dragocjeno djelo koje mnogima može
biti od velike koristi, kako u učenju,
tako i u neposrednom odgojnom radu
i izgradnji odgojiteljske profesije.

Tomislav Krznar

**David J. Elliott,
Marissa Silverman**

***Music Matters.
A Philosophy of Music
Education (2nd edition)***

Oxford University Press,
2014., 568 str.

Zašto je glazba značajna u životu
i obrazovanju? Što poučavati? Ka-
ko? Kome? Gdje i kada? Filozofija
prakse glazbenog obrazovanja obje-
dinjena je u knjizi *Music Matters. A
Philosophy of Music Education*, 2nd
edition (*Glazbena pitanja. Filozofija
glazbenog obrazovanja*, 2. izdanje) u
kojoj se nude koncepti značaja i vrijed-
nosti glazbe, glazbenog obrazovanja,
percepcije glazbe te emocija i krea-
tivnosti u glazbi koji se temelje na in-
tegraciji sociokulturnih, umjetničkih,
participativnih i etičkih normi.

Ova knjiga nastavak je na prvo
originalno izdanje *Music Matters* iz
1995. godine autora Davida J. Ellio-
tta u kojoj se, uz nadopunu starih,